

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА

УДК 37.02:378:615

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-3605.24.1.6>

ТЕТЯНА БЕЛКОВА
ORCID ID: 0000-0001-9357-8941
belkovato@ukr.net

кандидат педагогічних наук
Донецький національний медичний університет
вул. Ю. Коваленка, 4А, м. Кропивницький

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

У статті зосереджено увагу на сутності методологічних підходів до дослідження проблеми формування професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до використання здоров'язберігаючих технологій у подальшій професійній діяльності. Серед методологічних підходів до дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації автор виокремлює системний, аксіологічний, особистісний, діяльнісний і компетентнісний підходи.

У рамках нашого дослідження загальнонаукову основу формування професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до використання здоров'язберігаючих технологій за фахом становлять системний та аксіологічний підходи, які дали змогу визначити мету, завдання та спрямованість процесу професійної підготовки, розкрити його сутність і структуру. На основі системного підходу в нашому дослідженні ми виділили структурні компоненти професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, зокрема: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, особистісно-діяльнісний, а також встановили структурно-функціональні зв'язки між ними. Особистісний підхід спрямовує педагогічний вплив на розвиток професійно важливих якостей особистості і становить теоретико-методологічну основу нашого дослідження. Діяльнісний підхід спрямований на професійну підготовку майбутніх фахівців із фізичної реабілітації на формування відповідних умінь і навичок майбутнього фахівця, зокрема організаційно-методичних, пізнавальних, комунікативних і рухових для професійної самореалізації майбутніх фахівців із фізичної реабілітації.

Значимо, що комплексне використання методологічних підходів дає змогу розглядати професійну підготовку спеціаліста як педагогічну систему, що сприяє формуванню в майбутнього фахівця групи професійних якостей, мотивів і цінностей.

Ключові слова: методологічні підходи, професійна підготовка, фізична реабілітація, майбутні фахівці з фізичної реабілітації, здоров'язберезувальна діяльність.

ТЕТЯНА БЕЛКОВА
Candidate of pedagogical Sciences
Donetsk National Medical University
4A Yu. Kovalenko St., Kropyvnytskyi

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE FORMATION OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL REHABILITATION

The article focuses on the essence of methodological approaches to the study of the problem of formation of professional training of future specialists in physical rehabilitation for the use of health-preserving technologies in further professional activity. Among the methodological approaches to the study of the problem of professional training of future specialists in physical rehabilitation, the author singles out systemic, axiological, personal, activity and competence approaches.

Within the framework of our research, the general scientific basis of the formation of professional training of future specialists in physical rehabilitation for the use of health-preserving technologies by profession is system and axiological approaches, which made it possible to determine the purpose, tasks and orientation of the process of professional training, to reveal its essence and structure. Based on a systematic approach, in our scientific research we identified the structural components of professional training of future specialists in physical rehabilitation, in particular: motivational-value,

cognitive-content, personal-activity, and also established structural-functional connections between them. The personal approach directs pedagogical influence on the development of professionally important personality qualities and forms the theoretical and methodological basis of our research. The active approach is aimed at the professional training of future specialists in physical rehabilitation for the formation of relevant abilities and skills of the future specialist, in particular organizational and methodical, cognitive, communicative and motor qualities. The competence approach became the basic basis for determining the relevant competences necessary for the professional self-realization of future specialists in physical rehabilitation.

We note that the complex use of methodological approaches makes it possible to consider the professional training of specialists as a pedagogical system that contributes to the formation of a group of professional qualities, motives and values in the future specialist.

Key words: *methodological approaches, professional training, physical rehabilitation, future specialists in physical rehabilitation, health-preserving activity.*

Постановка науково-практичної проблеми. Останніми роками свідомість про важливість фізичної реабілітації зростає, особливо в контексті демографічних тенденцій, військових конфліктів і зростання кількості осіб з інвалідністю. Професійна підготовка майбутніх фахівців із фізичної реабілітації стає ключовим аспектом забезпечення якісної медичної та соціальної допомоги цим категоріям населення. У зв'язку із цим значний науковий інтерес викликає методична система їх професійної підготовки: мета, зміст, технології (методи, форми і засоби навчання), результати навчання [3, с. 62].

Методологічні підходи до дослідження проблеми формування професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації у змістовному вимірі, на нашу думку, доцільно визначити в контексті філософських ідей, педагогічних концепцій і теорій. Їх конкретизація потребує аналізу значної кількості різноманітних наукових підходів і поглядів, що максимально сприятиме дослідженню окресленої теми.

Актуальність і новизна дослідження. Професійну діяльність майбутнього фахівця з фізичної реабілітації ми розглядаємо як цілісний процес, спрямований на відновлення, покращення функціонального стану, а також загальне оздоровлення організму особистості. Спеціаліст із фізичної реабілітації підбирає засоби, форми лікувальної фізичної культури, розробляє методику застосування фізичних вправ на ранніх етапах лікування, планує і реалізує програму подальшого функціонального відновлення та фізичної дієздатності хворого, визначає і розширює компенсаторні (резервні) можливості організму, тренує його та готує до фізичних навантажень на роботі та в побуті, повертає до активної життєдіяльності [16, с. 117].

Від якості професійної підготовки фахівців із фізичної реабілітації залежить рівень оздоровчо-реабілітаційного обслуговування населення України, тому вітчизняна система професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації потребує суттєвої оптимізації. Оскільки використання здоров'язбережувальних технологій є основним засобом майбутньої професійної діяльності фізичного реабілітолога, потрібно визначити методологічні підходи вирішення проблеми дослідження.

Метою статті є визначення провідних методологічних підходів щодо формування професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до здоров'язбережувальних технологій.

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження. Процеси світової глобалізації та бурхливого розвитку ринкових відносин як багатогранні загальноцивілізаційні явища охоплюють усі сторони суспільного розвитку та впливають на процеси професійної підготовки майбутніх спеціалістів, що відбуваються у вищій школі. Освіта, за визначенням ЮНЕСКО, це процес і результат удосконалення здібностей і поведінки особистості, унаслідок чого вона здобуває соціальної зрілості й індивідуального зростання. Це її духовне обличчя сформоване під впливом комплексу загальнолюдських і професійних знань, технологій їх використання в практичній діяльності, у процесі виховання та самоосвіти. Розвиток освітньої сфери є важливим пріоритетом для України, оскільки освіта має велике значення в інтелектуалізації праці та впливає на складні процеси трансформації та модернізації сучасного світу [14, с. 6].

Одним з основних завдань, визначених Законом України «Про освіту» [9], є суттєве вдосконалення методичної роботи в освітніх закладах держави. Наука й освіта, створюючи та забезпечуючи сприятливі умови для індивідуального розвитку особистості, покликані готувати конкурентоспроможного фахівця, здатного свідомо й ефективно функціонувати в умовах високотехнологічного інформаційного суспільства [2, с. 7].

З огляду на новітні трансформації в галузі охорони здоров'я за напрямом фізичної реабілітації важливим стає формування дієвих методологічних підходів для ефективної професійної підготовки майбутніх реабілітологів.

Відповідно до освітнього процесу у вищій школі методологія розуміється як сукупність принципів, засобів, методів і форм наукового пізнання. Методологія як вчення про способи і прийоми дослідження

розглядає сутнісні характеристики конкретних методів пізнання, що становлять загальний напрям дослідження [15, с. 16].

Важливою складовою педагогічної концепції є теоретико-методологічні основи, які допомагають упорядкувати термінологію, визначити нові ознаки та властивості досліджуваного явища, виявити закономірності та принципи його розвитку, окреслити недостатньо вивчені аспекти проблеми, визначити перспективи розвитку досліджуваного процесу [8, с. 5].

Для наукового вивчення будь-яких явищ важливим завданням методології є розробка наукових підходів. У загальноприйнятому розумінні термін «підхід» [4] означає сукупність прийомів і засобів, що використовуються для впливу на будь-кого, вивчення чого-небудь, ведення справ. У сучасній філософії поняття методологічного підходу розглядається по-різному різними науковцями.

За визначенням В. В. Клочан, підхід – це ракурс, відправна точка, з якої розпочинається дослідження і яка спрямовує його на досягнення поставленої мети. У сучасній науці існує велика кількість загальнонаукових методологічних підходів, що визначають різні напрями досліджень і відображають специфіку предметної сфери. Тому вибір підходів, покладених в основу організації конкретного наукового дослідження, є завданням першочергової ваги. Успішне вирішення проблеми вибору методологічних підходів дослідження потребує дотримання певних вимог, а саме:

- вибрані методологічні підходи мають бути адекватними, тобто повною мірою відповідати цілям і завданням дослідження;
- для отримання об'єктивної і цілісної картини досліджуваного явища потрібно використовувати не один, а декілька підходів;
- сукупність вибраних методологічних підходів не повинна містити взаємовиключні підходи;
- вибрані методологічні підходи мають доповнювати один одного, що дає змогу вивчати конкретний об'єкт з усіх боків, у всіх його проявах і взаємозв'язках [10].

Аналіз науково-методичних матеріалів свідчить про можливість використання різноманітних підходів, які створюють умови для вивчення досліджуваних явищ під різними кутами зору, виходячи з окремого аспекту. Ця різноманітність дає змогу науковцям вибирати той чи інший підхід. З огляду на те, що з позицій лише одного підходу важко зрозуміти сутність предмета дослідження, найчастіше вчені спираються на поєднання декількох підходів [6, с. 106].

Виклад основного матеріалу. У своєму дослідженні ми розглядаємо методологічні підходи щодо вирішення проблеми формування професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до здоров'язберігаючих технологій, а саме: системний, аксіологічний, особистісний, діяльнісний і компетентнісний підходи.

Системний підхід – один з основних напрямів методології спеціального наукового пізнання та соціальної практики, метою і завданням якого є дослідження певних об'єктів як складних систем [12, с. 5].

Теорія системного підходу є науковою основою дослідження професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до здоров'язберігаючих технологій як цілісного процесу, що складається із взаємопов'язаних і взаємообумовлених структурних компонентів, які розкривають багатогранність існуючих між ними зв'язків і відносин. Вибір системного підходу як методологічної стратегії педагогічного дослідження розглядали у своїх працях провідні науковці А. Алексюк, О. Антонова, Г. Бал, Н. Бібік, В. Бондар, С. Важинський, О. Власенко, С. Гончаренко, С. Гриненко, Т. Ільїна, Н. Кузьміна, В. Кушнір, Н. Максименко, О. Овчарук, О. Ступак, О. Тітова, Ю. Щербакова та ін.

До основних принципів системного підходу належать:

- цілісність, що дає змогу розглядати систему одночасно як єдине ціле і як підсистему вищих рівнів;
- ієрархічність будови, тобто наявність багатьох (не менше двох) елементів, які розташовані на основі підпорядкування елементів нижчого рівня елементам вищого рівня;
- структуризація, завдяки чому можна аналізувати елементи системи та їх взаємозв'язки в рамках конкретної організаційної структури;
- множинність, що дає змогу використовувати безліч кібернетичних, економічних і математичних моделей для опису окремих елементів і системи загалом;
- системність – властивість об'єкта мати всі ознаки системи [17].

Спираючись на системний підхід, у нашому науковому дослідженні ми виділили структурні компоненти професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, зокрема: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, особистісно-діяльнісний, а також встановили структурно-функціональні зв'язки між ними. Його використання в професійній підготовці майбутніх фахівців із фізичної реабілі-

тації дає змогу розглядати освітній процес як єдине ціле відповідно до всієї системи вищої педагогічної освіти, розширює можливості використання методів і методичних прийомів інших наукових дисциплін і сучасний інструментарій наукових знань у сфері реабілітаційної діяльності.

Аксіологічний підхід до вирішення глобальних проблем вищої освіти передбачає насамперед виховання гуманістичного типу особистості здобувача вищої освіти. Найважливішим критерієм гуманізації вищої освіти є не стільки набуті знання, уміння та навички, скільки усвідомлення та прийняття кожним здобувачем гуманістичних ідеалів [5, с. 64].

Аксіологічний (ціннісний) підхід ґрунтується на понятті цінності і дає змогу з'ясувати якості та властивості предметів, явищ, процесів, які можуть задовольнити потреби особистості та конкретного суспільства, а також ідеї і спонукання у вигляді норми й ідеалу. До цінностей суспільства належать лише ті позитивно значимі явища та їх властивості, що пов'язані із соціальним прогресом. Фундаментальними є гуманістичні або загальнолюдські цінності: життя, здоров'я, кохання, освіта, праця, творчість, краса тощо. У кожній культурі, суспільстві, державі, професії, особистості існують системи цінностей. Аксіологічному осмисленню підлягають матеріальні та духовні цінності [1, с. 110].

Досить велика кількість наукових праць висвітлює проблему цінностей і ціннісних орієнтацій (наприклад, ці питання досліджували такі науковці, як С. Алієва, І. Бех, І. Білецька, І. Булак, Т. Бутковська, М. Боришевський, А. Гданська, А. Донцов, І. Кононов, Н. Малько, І. Мельничук, О. Музика, М. Савчин, Т. Ткачук, В. Тугаринов та І. Булак). Останнім часом з'явився ряд дисертаційних досліджень, у яких розглядаються питання формування ціннісних орієнтацій саме у студентів / здобувачів (такий аналіз здійснювали Н. Антонова, Н. Іванцева, Т. Кадикова, Н. Максимчук, Є. Викладач, Л. Романюк та ін.). Сутність аксіологічного підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців визначена у працях Н. Асташової, І. Бужиної, В. Гриньової, І. Ісаєва, О. Мороза, М. Сметанського, В. Сластьоніна та ін.

Із позиції аксіологічного (ціннісного) підходу професійна підготовка майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до здоров'язберігаючих технологій має здійснюватися з урахуванням соціальних та індивідуально-ціннісних орієнтацій. Оскільки професія фізичного реабілітолога – це діяльність у контексті людина – людині, найвищою цінністю виступає сама людина, її життя та здоров'я. Характер спрямованості діяльності залежить від змісту системи цінностей, що визначають ефективність ставлення особистості до тих об'єктів, заради яких ця діяльність змінюється. Тобто має бути гуманне відношення до всіх учасників реабілітаційного процесу незалежно від віку, нозологічної групи та відповідальне ставлення до своєї професійної діяльності [2, с. 20]. Отже, аксіологічний підхід до професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичної реабілітації орієнтований на створення максимально сприятливих умов для розуміння й усвідомлення цінностей і ціннісних орієнтацій і має загальнонауковий характер.

Загальнонауковою основою формування професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до використання здоров'язберігаючих технологій є системний та аксіологічний підходи, які дали змогу визначити мету, завдання та спрямованість процесу професійної підготовки, розкрити його сутність і структуру.

Особистісний підхід становить теоретико-методологічну основу формування професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до використання здоров'язберігаючих технологій. У процесі реалізації особистісного підходу здобувачі вищої освіти є суб'єктами освітнього процесу з індивідуальними потребами та можливостями. Основними науковими категоріями та поняттями, які використовуються в особистісному підході, є «людина», «індивід», «особистість», «самосвідомість», «індивідуальність», «індивідуалізація» тощо. Інтеграція розуміння визначених понять дає змогу усвідомити специфіку формування професійної ідентичності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації в процесі професійної підготовки [11, с. 88].

Кожен здобувач (як людина, індивід), який поставив собі за мету оволодіти спеціальністю «фізична реабілітація», у процесі професійної підготовки поступово засвоює соціальний досвід людства в контексті здоров'я та здоров'язберігаючих технологій, працездатності з незахищеними верствами населення, які формують його потреби, інтереси, світогляд, переконання, тобто розвивають його як особистість. У процесі формування професійної особистості майбутнього фахівця з фізичної реабілітації розвивається його індивідуальність, яка характеризується багатогранністю навичок, професійною необмеженістю, поєднанням різних здібностей, здатністю швидко освоювати інші види діяльності, якщо потрібно.

Розвиток особистості безпосередньо залежить від характеру організації діяльності. Діяльнісний підхід – це така організація освітнього процесу, за якої основна увага приділяється активній, різнобічній, продуктивній, максимально самостійній навчально-пізнавальній діяльності особистості.

Діяльнісний підхід – це методологічний підхід, який спрямований на опис, пояснення та проектування об'єктів, що підлягають науковому розгляду, за категорією «діяльність». Ключові аспекти діяльнісного підходу представлено у працях М. Борисенка, Л. Гарбузенка, М. Мирончука, О. Пометуна, Ю. Шевченка, М. Шмиря, С. Щербини тощо. Цей підхід ґрунтується на здатності навчати навчання, стимулювати розумові та пізнавальні процеси, актуалізувати творчий потенціал здобувачів вищої освіти. Водночас він передбачає звернення уваги на індивідуальні характеристики особистості завдяки певній структурній організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фахівців, а саме:

- використання активних прийомів і методів навчання; розвиток умінь, потрібних для самостійної навчальної діяльності;

- здійснення рефлексії навчання, що передбачає залучення здобувачів вищої освіти до аналізу спільної продуктивної діяльності, а також для самостійного мислення під час вирішення певних завдань;

- дотримання в організації навчання певної структури: мотиваційно-цільового, операційно-функціонального та контрольного-рефлексивного етапів [13, с. 155].

У контексті проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації діяльнісний підхід став важливою методологічною основою для визначення методів, технологій і форм організації діяльності здобувачів, спрямованих на формування професійних навичок практичного застосування здоров'язберігаючих технологій професійній діяльності за фахом, зокрема:

- організаційно-методичні (організація власної діяльності та поведінки, планування та реалізація індивідуальних і групових програм фізкультурно-оздоровчого, реабілітаційного та рекреаційного спрямування відповідно до функціонального стану, фізичного розвитку та здоров'я особистості, вибір оптимальних методів, засобів досягнення поставленої мети тощо);

- пізнавальні (здатність творчо переосмислювати та застосовувати спеціальні знання в різних видах професійної діяльності, здійснювати прогностичний аналіз за результатами функціонального обстеження й оцінки фізичного розвитку, працездатності, особливостей методики застосування фізичних вправ тощо);

- комунікативні навички (уміння встановлювати контакти, запобігати конфліктам, налагоджувати продуктивну взаємодію тощо);

- рухові навички (технічно правильний показ руху, відтворення найбільш точного образу рухової дії шляхом показу та словесного пояснення тощо).

Компетентнісний підхід розглядається науковцями як базова основа для визначення результатів навчання у формі компетентності (компетенцій). «Компетентність» означає володіння відповідною компетенцією, яка передбачає особистісне ставлення людини до самої себе і до предмета своєї діяльності. Проблему компетентнісного підходу в освіті вивчали: В. Байденко, В. Болотов, Ф. Гоноболін, І. Зимня, І. Зязюн, В. Краєвський, Н. Кузьміна, А. Маркова, А. Новиков, О. Овчарук, Т. Орджи, Дж. Равен, Є. Рогов, В. Серіков, Л. Парашенко, Ю. Татур, Л. Тархан, В. Тушева, С. Трубачова, Г. Фрейман, М. Холстед, А. Хуторський, В. Шадриков та ін. Науковці характеризують компетенцію як загальну здібність, яка проявляється і формується в діяльності, ґрунтується на знаннях, цінностях, схильностях і дає змогу людині встановити зв'язок між знанням і ситуацією, визначити процедуру (систему дій) для успішного розв'язання проблеми. Компетенція, вважають автори, є інтегральним результатом освіти [7].

Реалізація основних положень компетентнісного підходу спрямовує процес професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації на усунення недоліків змісту педагогічної освіти, які полягають у зміщенні акцентів із кількісного засвоєння здобувачами теоретичної інформації до розвитку навичок їх практичної реалізації у професійній діяльності для вирішення складних професійних завдань. Вирішальну роль при цьому відіграє практичне спрямування підготовки майбутніх спеціалістів.

Відповідно до цього професійна підготовка майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до здоров'язберігаючої діяльності має бути спрямована на формування відповідних компетентностей, потрібних для професійної самореалізації майбутніх реабілітологів, а саме:

- інтегральна – здатність вирішувати комплексні професійні завдання функціонального відновлення з використанням здоров'язберігаючих технологій;

- загальна – здатність реально оцінювати результати своєї діяльності та підвищувати якість надання медичних послуг, дотримання загальноетичних норм професійного спілкування;

- спеціальна – здатність теоретично та методично усвідомлювати основи практичного застосування здоров'язбережувальних технологій відповідно до функціонального стану та рівня фізичної підготовленості особистості тощо.

Висновки. 1. Провідну роль у формуванні професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до використання здоров'язберігаючих технологій відіграють такі методологічні підходи: системний, аксіологічний, особистісний, діяльнісний і компетентнісний підходи.

2. Системний підхід визначає цілісність педагогічного процесу з відповідною ієрархічною структурою його компонентів, розширює можливості використання методів і методичних прийомів у галузі реабілітаційної діяльності.

3. Аксіологічний підхід сприяє формуванню у здобувачів професійно-особистісних ціннісних орієнтацій і мотивів.

4. Особистісний підхід передбачає створення відповідних умов розвитку професійно важливих індивідуальних якостей майбутніх реабілітологів.

5. Пріоритетним значенням діяльнісного підходу є діяльність особистості, у якій вона розвивається та розширює коло своїх компетенцій.

6. Компетентний підхід спрямовує професійну підготовку на формування компетентного фахівця через практичну спрямованість навчання.

Перспективи використання результатів дослідження вбачаємо в подальшій розробці моделі професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації в умовах системи формування здоров'язбережувального освітнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андросук І. П. Основні підходи професійної підготовки майбутніх учителів технологій до організації позаурочної художньо-технічної діяльності учнів. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Випуск 7 (I). 236 с.
2. Белікова Н. О. Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: теорія та методика : [монографія] / Белікова Наталія Олександрівна. Київ : ТОВ «Козарі», 2012. 584 с.
3. Беспалова О. Методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної терапії та ерго-терапії. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 1 (18), 2019. С. 62–66. URL: <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.18.62-66>.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII, 1728 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua> > elib (дата звернення: 22.03.2024).
5. Вітвицька С. Аксіологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя. *Креативна педагогіка. Науково-методичний журнал*. 2015. № 10. С. 63–67. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/17059/1/Вітвицька%20С.pdf>.
6. Грицай Н. Б. Основні принципи методичної підготовки майбутніх учителів біології. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. № 3 (37). С. 105–112. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/2553>.
7. Драч І. І. Аналіз базових категорій компетентнісного підходу та їх співвідношення. *Електронний журнал: Теорія та методика управління освітою*. Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. № 10. 2013. URL: <http://umo.edu.ua/katalog/>.
8. Завгородня Т. К., Стражнікова І. В. Методологічні засади педагогічних досліджень : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2021. 120 с.
9. Про освіту : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 зі змінами 2024. URL: <https://urst.com.ua> > Закони (дата звернення: 23.03.2024).
10. Клочан В. В. Методичне забезпечення аграрного колсалтингу. *Електронний журнал: Ефективна економіка*, Дніпро: ТОВ «ДКС-центр», № 7, 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3939> (дата звернення: 23.03.2024).
11. Копчинська Ю. В. Теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 571 с.
12. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень : курс лекцій. Тернопіль : Економічна думка, 2005. 124 с.
13. Пасічник О. Діяльнісний підхід – сутність та особливості реалізації у процесі навчання студентів ВНЗ. *Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті : матеріали IV Міжнарод. науково-практ. онлайн-інтернет конф., м. Кропивницький, 17–21 квітня, 2017 р.* Кропивницький, 2017. С. 154–156. URL: https://www.cuspu.edu.ua/images/conf-2017-04/s6/6-Пасічник_тези.pdf.
14. Пшенична Л. В. Інноваційні процеси в освіті як фактор її успіху. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, № 4 (38), 2014. С. 3–16.

15. Савцова О. В. Методологія наукових досліджень : конспект лекцій для студентів 1 курсу денної форми навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 161 – Хімічні технології та інженерія. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 104 с.
16. Савченко О., Драгалчук Н. Професійна підготовка фахівця з фізичної реабілітації. *Молода спортивна наука України*. 2020. Т. 4. С. 117–118.
17. Системний підхід – Вікіпедія. URI: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 22.03.2024).

REFERENCES

1. Androschchuk, I.P. (2015). Osnovni pidkhody profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv tekhnologii do orhanizatsii pozaurochnoi khudozhno-tekhnichnoi diialnosti uchniv [The main approaches of professional training of future teachers of technology to the organization of extracurricular artistic and technical activities of students]. *Naukovi zapysky. Seriia: Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity*. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka. Issue 7 (I), 236 p. [in Ukrainian].
2. Bielikova, N.O. (2012). Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi reabilitatsii do zdoroviazberezhualnoi diialnosti: teoriia ta metodyka [Training of future specialists in physical rehabilitation for health-preserving activities: theory and methodology]: [monohrafiia]. Kyiv: Kozari, 584 p. [in Ukrainian].
3. Bespalova, O. (2019). Metodolohichni pidkhody do profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoi terapii ta erhoterapii [Methodological approaches to the professional training of future specialists in physical therapy and occupational therapy]. *Naukovi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika*. 1 (18), pp. 62–66. Retrieved from: <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.18.62-66> [in Ukrainian].
4. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]: 250000 / uklad. ta holov. red. V.T. Busel. Kyiv; Irpin: Perun, 2005. VIII, 1728. Retrieved from: <http://irbis-nbuv.gov.ua/elib> (access date: 22.03.2024) [in Ukrainian].
5. Vitvytska, S. (2015). Aksiolohichni pidkhid do vykhovannia osobystosti maibutnoho vchytelia [Axiological approach to education of the personality of the future teacher]. *Kreatyvna pedahohika. Naukovo-metodychnyi zhurnal*, no. 10, pp. 63–67. Retrieved from: <http://eprints.zu.edu.ua/17059/1/Vitvytska%20C.pdf> [in Ukrainian].
6. Hrytsai, N.B. (2014). Osnovni pryntsyipy metodychnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv biolohii [Basic principles of methodical training of future biology teachers]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. Sumy: SumDPU imeni A.S. Makarenka, no. 3 (37), pp. 105–112. Retrieved from: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/2553> [in Ukrainian].
7. Drach, I.I. (2013). Analiz bazovykh katehoriï kompetentnisnogo pidkhodu ta yikh spivvidnoshennia [Analysis of the basic categories of the competence approach and their correlation]. *Elektronnyi zhurnal: Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu*. Kyiv: DVNZ “Universytet menedzhmentu osvity” NAPN Ukrainy, no. 10. Retrieved from: <http://umo.edu.ua/katalog/> [in Ukrainian].
8. Zavhorodnia, T.K., & Strazhnikova, I.V. (2021). Metodolohichni zasady pedahohichnykh doslidzhen [Methodological principles of pedagogical research]: navchalno-metodychnyi posibnyk. Ivano-Frankivsk, 120 [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” № 2145-VIII [Law of Ukraine “On Education”, no. 2145-VIII] vid 05.09.2017 zi zminamy 2024. Retrieved from: <https://urst.com.ua/Zakony> (access date: 22.03.2024) [in Ukrainian].
10. Klochan, V.V. (2013). Metodychne zabezpechennia aharnoho kolsaltynhu [Methodical support of agricultural collective bargaining]. *Elektronnyi zhurnal: Efektyvna ekonomika*, Dnipro: DKS-tsent, no 7. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3939> (access date: 22.03.2024) [in Ukrainian].
11. Kopochynska, Yu.V. (2021). Teoretychni i metodychni zasady formuvannia profesiinoi identychnosti maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi terapii, erhoterapii v zakladakh vyshchoi osvity [Theoretical and methodical principles of formation of professional identity of future specialists in physical therapy, occupational therapy in institutions of higher education]. *Doctor's thesis*. Kyiv: NPU imeni M.P. Drahomanova, 571 [in Ukrainian].
12. Kustovska, O.V. (2005). Methodology of the system approach and scientific research [Metodolohiia systemnoho pidkhodu ta naukovykh doslidzhen]: *Kurs lektsii*. Ternopil: Ekonomichna dumka, 124 [in Ukrainian].
13. Pasichnyk, O. (2017). Diialnisnyi pidkhid – sutnist ta osoblyvosti realizatsii u protsesi navchannia studentiv VNZ [Active approach -Pshenychna, L.V. (2014). Innovatsiini protsesy v osviti yak faktor yii uspikhu [Innovative processes in education as a factor in its success]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. Sumy: SumDPU imeni A.S. Makarenka, no. 4 (38), pp. 3–16 [in Ukrainian].
14. Savvova, O.V. (2019). Metodolohiia naukovykh doslidzhen [Methodology of scientific research]: *konspekt lektsii dlia studentiv 1 kursu dennoi formy navchannia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 161 – Khimichni tekhnolohii ta inzheneriia*. Kharkiv: Kh NUMH im. O.M. Beketova, 104 [in Ukrainian].
15. Savenko, O., Drahachuk, N. (2020). Profesiina pidhotovka fakhivtsia z fizychnoi reabilitatsiyi [Professional training of a specialist in physical rehabilitation]. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy*. Vol. 4, pp. 117–118 [in Ukrainian].
16. Systemnyi pidkhid – Vikipiia [System approach – Wikipedia]. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (access date: 22.03.2024) [in Ukrainian].